

Holesterol u krvi

Holesterol je vrsta masnoća koja je prirodno prisutna u ljudskom organizmu. Nužan je za sintezu hormona iz grupe kortikostereoida, među kojima su i polni hormoni (estrogeni, progesteron, testosteron). Pored toga neophodan je za proizvodnju žučnih soli, a probava masnoća iz hrane u crijevima nemoguća je bez tih soli.

Uz ostale masnoće kolesterol je prirodan sastojak krvi, ali samo u određenoj količini. Povišen nivo kolesterola u krvi opasan je za zdravlje. Uz šećernu bolest, povišen krvni pritisak i pušenje, povećana količina kolesterola u krvi jedan je od četiri najvažnija uzroka rizika za koronarne bolesti, **infarkt srca i moždani udar**.

1. Šta znači "previsoka količina kolesterola u krvi"?

Za zdrave osobe u čijoj porodici nije bilo koronarnih bolesti kolesterol u krvi ne bi smio biti veći od 5,0 mmol/lit.

Riječ je o količini ukupnog kolesterola u krvi, ali potrebno je razlikovati "koristan" (HDL) od "štetnog" (LDL) kolesterola. Postoji samo jedan oblik molekula kolesterola, ali u krvi molekuli kolesterola imaju drugačiji put. LDL kolesterol je onaj kolesterol koji je u LDL česticama i iz njih se taloži na zidove krvnih sudova izazivajući arteriosklerozu. On se dakle nakuplja u obliku arterioskleroznih naslaga koje smanjuju obim i prohodnost krvnih sudova. Srećom postoje HDL čestice koje ublažavaju te štetne pojave. One sadrže HDL kolesterol. Te čestice sakupljaju visak kolesterola sa mjesta gde ga ima previše i odnose ga u jetru. Stoga su HDL čestice vrijedan čistač krvnih žila. Normalna količina LDL kolesterola je manja od 3 mmola / lit a HDL kolesterola mora biti veća od 1 mmola / litru.

2. Kada treba provjeriti nivo kolesterola u krvi?

Ako osoba potiče iz porodice u kojoj je bilo oboljelih od bolesti kao što su srčani infarkt, moždani udar, ako boluju od šećerne bolesti, puše ili imaju povišeni krvni pritisak trebalo bi da provjere nivo kolesterola u 20. godini života.

Ako osoba nema zdravstvenih tegoba koje bi mogle uticati na nivo kolesterola u krvi, npr. ozbiljne bolesti jetre, bubrega ili štitne žlezde, muškarcima se preporučuje

provijera nivoa holesterola u krvi jednom u tri godine od 45. godine, a ženama jednom u tri godine nakon 55. godine života (ili nakon menopauze).

3. Može li povišena količina holesterola u krvi uzrokovati infarkt srca?

Glavni faktori rizika za bolesti srca i krvnih sudova, uključujući infarkt, su povišen nivo holesterola u krvi, pušenje i povišen krvni pritisak. To sve ugrožava zdravlje krvnih sudova. Opasnost od infarkta srca povećava se sa povećanjem broja uzročnika rizika, ali povišeni nivo holesterola je najvažniji uzročnik infarkta srca.

4. Da li su muškarci i žene u jednakoj opasnosti?

Zahvaljujući zaštitnom uticaju ženskih polnih hormona, estrogena, žene su u manjoj opasnosti od bolesti krvnih sudova i srca, ali samo do menopauze. Nakon toga prijete im isti rizik kao i kod muškaraca, a ako imaju i faktore rizika čas i veća.

Muškarci su ugroženiji od žena jer muški polni hormon testosteron snižava nivo "korisnog" HDL holesterola koji odstranjuju masne naslaga sa zidova krvnih sudova.

5. Da li je debljina znak povišene količine holesterola u krvi?

Povišena količina holesterola u krvi nije uvijek vezana sa povišenom tijelesnom težinom. Većina osoba koje boluju od veoma povišene količine holesterola u krvi uslovljeno genetskom - naslednom predispozicijom najčešće su normalne tijelesne težine ili su čak mršave.

Ipak osobe sa povećanom tijelesnom težinom, posebno osobe koje višak masnog tkiva imaju u području trbuha tzv. središnja ili androidna debljina imaju povišeni holesterol u krvi. Masnoće nakupljene na tom dijelu tijela lako se pokreću i lako odlaze u jetru gde iz njih nastaju lipoproteini koji se pretvaraju u LDL. Zbog toga ova vrsta debljine (obim struka veći od 88 cm, ili 102 cm kod muškaraca), povećava opasnost od arterioskleroze i bolesti koje ona uzrokuje, a od kojih su najvažnije infarkt srca i moždani udar.

6. Da li je konzumiranje maslinovog ulja dovoljna zaštita?

Maslinovo ulje najzdravije od svih ulja i povoljno utiče na "štetni" hplesterol u krvi. Ipak ne pruža organizmu zaštitu od štetnog uticaja holesterola. Ljekari preporučuju jednu kašiku maslinovog ulja za jednu osobu pri pečenju, a dvije kašike za začinjavanje salara.

7. Koje namirnice treba izbegavati?

Pretpostavlja se da je kod pola bolesnika s povišenom količinom holesterola u krvi uzrok nepravilna ishrana, kod ostalih genetska predispozicija. Najbolji način održavanja zadovoljavajućeg nivoa holesterola je uravnotežena, raznovrsna ishrana. Neke namirnice sadrže povećanu količinu zasićenih masnoća i holesterola kao jaja - žumance, iznutrice kao džigerica i mozak. Masnoće životinjskog porijekla kao puter, povlaka, suhomesnati proizvodi, tvrdi punomasni sirevi, crveno meso takođe sadrže zasićene masne kiseline koje dovode do porasta LDL holesterola.

Dakle, zdrava ishrana je ona u kojoj su zastupljene sve namirnice, ali u kojoj se vodi računa o količinama namirnica. Važno je jesti dosta voća i povrća a umjesto crvenog mesa ribu.

8. Da li pilule za kontracepciju povećavaju rizik?

Pilule za kontracepciju mogu uticati na porast već genetski uslovljene povišene količine holesterola u krvi, ali neće povisiti normalnu količinu holesterola kod zdravih žena.

9. Da li dugotrajno uzimanje statina može biti opasno?

Statini koče sintezu holesterola u jetri, a onda posredno potstiču uklanjanje holesterola u krvi. Propisuje se za liječenje povišene količine holesterola u krvi ako se dijetalnom ishranom ne postigne željena vrijednost. Ljekovi iz grupe statina spadaju među lijekove sa najmanje nus pojava. Jedino ako bolesnik osijeti jake bolove u mišićima treba o tome hitno da obavijesti ljekara.

10. Koliko je povišena količina holesterola nasledna?

Osobe čiji su otac, majka, djeda, baka, sestra ili brat doživeli preuranjeni infarkt srca (za muškarce prije 55 godine, a za žene prije 65. godine života) u povećanom su riziku za infarkt srca i moždani udar. Takvim osobama se preporučuju redovni kontrolni pregledi uz mjerenje krvnog pritiska i određivanje holesterola u krvi.